

ACC. N:R M. 13043:1-15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Valborg Larsson, Hållabäck*
Härad: *Kind* Berättare: *Emil Pettersson* "
Socken: *Hållabäck* Berättarens yrke: *f.d. hem. ägare*
Uppteckningsår: *1954* Född år *1878* i *Bäck*

Det späda barnets klädsel och vård.

s. 1-15.

Lu F 97

Skriv endast på denna sida

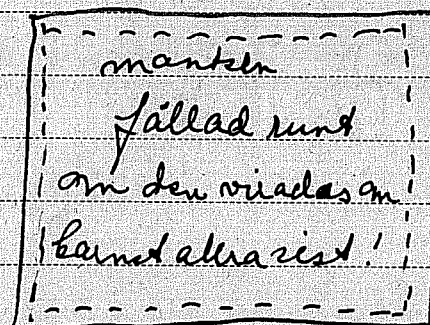
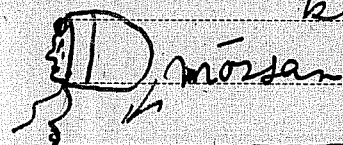
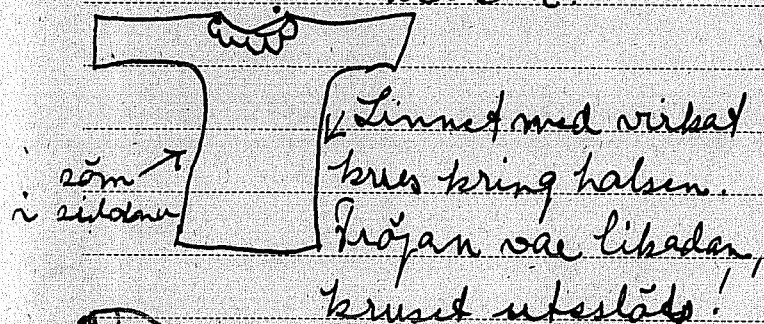
ACC. NR M. 13043: /.

Det späda barnets klädsel o. vård.

(Förare, smärre bondeskummen på 1870-1900-talet)

Klädsel.

En fullständig spädbarnsstyrelse bestod av två linnen, två "Länstöjor" några blöjor, en mantel och en mössa, samt en "Länstida".

Länstida

hugghand

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1997
/

ACC. N:R M. 13043: 2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Till linnst och träjan användes utslitna skjor
tor från de vruena, som man klippte sönder
och tillvaratag de bitar som var så pass
starka att ett plagg kunde ses av dem.
Man kunde inte ta nytt hemvästlinne
till ett späd barn, det blev för hårt för
den lilles hud. Linnst och träjan knäts
med hand i ryggen. De hade det oblickta
linnets färg, något obestämt gråvitt.
Efter linnst och träjan lades ett par blöjor
om barnets stjärt. Manteln kom därpå
sådan av lingan till vapn och bomullsgarn
till väst. Som avslutning på det hela kom
den ett par alnar långa kånkistan och
virades om och drags åt hårt. Mössan
var också nödvändig i den tidens kalla
böringshus, den hade barnst på sig natt
och dag. Någon skillnad för pojkar och

2.

fläckor förskem int. I hjärtklappan an-
vändes av en del mödrar och kallades de
för "sompseklut." Någon skillnad för var-
dag och fest förskem ej. I dag man med
sig barnet utomhus spetses det in i
en stor yllechal. Ibär på orten har både
blådseln och värden av späd barnen gått
främåt emedan de sista årtiondena. Och
med att man fick examinsade barnmör-
skar och började resa till B. B. i staden
fick man lära sig nya och bättre esder.
Dopdräkten syddes av det bästa och
finaste tyg man kunde uppbirga. Den
syddes sam en grise äppen i båda än-
dar med ett dragband vid halsen. Den
behängdes sedan med sidenband och
spetsar samt allt vad man hade i
den sägen. Fanns i hemmet någon gamm-

ACC. N:R **M. 13043:4.**

mal silverskedja eller brosch fästes den
också på.

här drags ett krytbänd åt om barnets hals!

silverbrosch
eller dylikt!

barnets
armar var inneskudna
i påsen

län

ridsbänd

län

fäll

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4.

Spädbarnskläderna gömdes göma från det ena
barnet till det andra. När det ej för många
barn i familjen kunde de bärskes iäcka
till någon i nästa generation också.
Den gamla spädbarnsdräkten här utbytt
mot nye och ändamålsenligare plagg
och en sak som helt elopats är den
gamla "fånslidan." Några spädbarns-
plagg eller dopdräkter av äldre dat-
um, finns nämligen ej förvarade här i
dräkten.

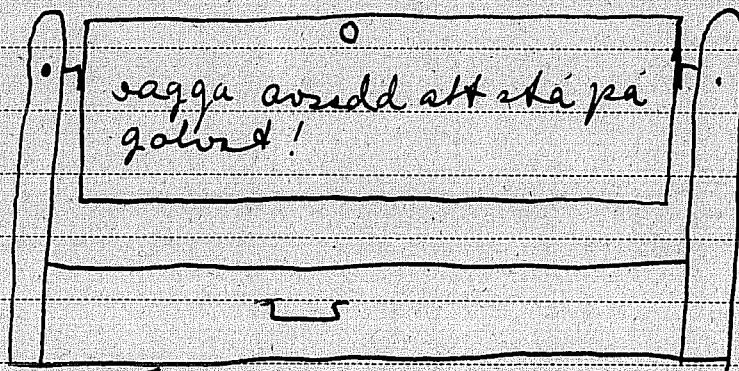
Skötsel o vård.

Omkring barnets navelsträng virades en linn-
binda. Sårningen fick skäta sig själv,
skulle den vara besvärlig, fick man råd-
fråga någon klok gumma eller dylikt.

Angående lyfte på barnst och mat till det
håll man sig i då som man vill bestända
blackslag. När barnst vaknade och skrek
fick det mat och torra bläder på sig. Det
tvättades i regel om kvällarna i gjumst
natten. Långt tillbaka innan tvål fanns
användes en kakt kall patatis, som rengör
ringsmedel. Till att förhindra hudradnad
användes sk. "linnskas". Det fick man ge-
nom att skrapa på slitst linns med
en bordskniv. Även "maskmjöl" i gam-
la möbler användes. Då och då väg-
des barnet för att se om det växte och
förkovrade sig. När barnet skattes om satte
man på en pall framför den öppna spi-
sen och hade barnet i knäet. På dagen
låg barnet i en sänga, men på natten la-
de man den på golvet hos sig i sängen, för

ACC. N:R M. 13043:7.

då var det vanligt för barnet. Här har
färdkommit ett par fall där modern legat
ihjäl barnet. Att barnet krävdes i vaggan
färdkom väl för såväl som nu. De vagnar
fanns flera olika typer. En del var fästa
i taket, och del på muddar på golvst.

Låda till att förvara
barnets kläder i!

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7

ACC. NR M. 13043:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I botten på vaggan lades en madrass fylld
med halm. I bästa fall hade man ett litet
örngatt utanpå barnets huvudkudde.
Om lakan fungerade någon bit av ett
gammalt slitet lakan från någon
av de äldre. För att något skydda
madrassen från väte lades fläsar un-
der barnet, och när sänghalmen blivit
för vit och ohyggienisk byttes den ut
emot ny. Angående barnets sängläge
skulle det läggas omväxlande på höger
och vänstra sida för att huvudet ej
skulle växa snett. Vaggan ställdes
i någon vinkel av stugan där det ej var
för hett, emedan man trodde att
barnets ögon lag skada av det. Vaggan
fick i regel utgöra barnets liggeplats
så länge den var stor nog åt det.

8.

Digivningen kallades giva di eller "dagga".
Barnet kallades "pattong". Ge "patte" var
också ett namn för digivningen. Det
första bröstmål fick barnet några tim-
mar efter det blivit fött. Om barnet
inte lag bröstet eller maden ingen
mjölk hade fick man försöka att
på annat sätt ge det näring. Man
bågade välling av potatismjöl och
utspädd barnmjölk och höllde i bar-
net. Ett annat slags mat var att ma-
den kuggade samman bräd och
socker som sedan knåts in i ett
funt tygstycke och barnet fick
sedan kugga på detta knyts. Om
maden fick ^{sug} bröstböld lag hon in
"brynesim" (ett slags grus som bildas
när man slipar bäl på en slipsten.)

ACC. N:R M. 13043:10.

För att modern skulle få mycket
mjölk, skulle hon själv dricka myc-
ket hålla sig varm och äta när-
ande mat, om hon så hade. Hadde
hon nu mjölk än barnet behövde
försäkte hon att med händerna
brama ut den. Sådan mjölk ansågs
verksam emot magknip och öron-
språng. En ~~helt~~ gammal man här
på orten ville ha modersmjölk för
"rempanor" (magknip.) Om modersmjöl-
ken var otillräcklig gavs tillägg av
föruksämrada välling och "sackri-
patts". Detta gavs emellan bröstmä-
len. För barnets del ansågs moders-
mjölken vara mycket bättre än annan
föda. Långt tillbaka berättas att inga
andra spädbarn levde över här på

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

10.

orten, än de som fick bröstmjälk.
 Maden fick under tiden hon giv
 di inte ha händerna i kallt vatten
 då fick barnet diarré, sprit fick hon
 inte använda, då kunde barnet få
 "fallandesjuka" (= epilepsi). När barnet
 vaknade och skrek lades det till
 bröstet, några bestämda tider för barnets
 mat och byten. Hade mer sjhörd
 talas om på 1800-talet. Så länge
 barnet diade blev maden i regel ej i
 process omigen. Därpå var maden åt-
 minstone angelägen om att barnet
 diade länge, för låta barnbörden
 var inget önskvärd. Att vänja av barnet
 var ofta svårt, alltibland flyttades
 barnet till släktingar någon tid
 för att det skulle glömma av maden

11.

11.

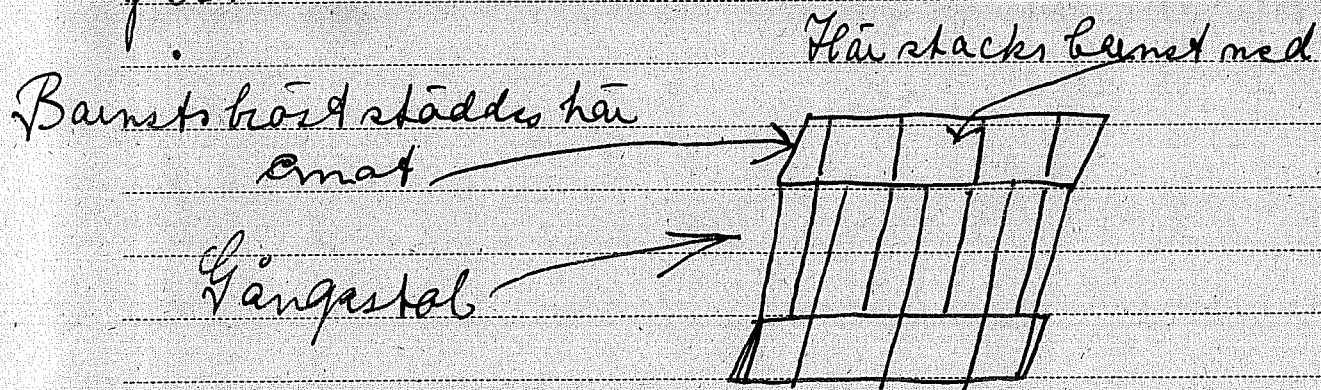
och daggandst. Håu på orten har ej
förekommitt att barn börjat di sen det
en gång blivit använt. Flaska förekom
ej så mycket här på orten, man matade
barnet med en sked. När barnet fick
konjunkt spädde den med halften
vatten och något socker tillsattes.
När barnet var i ett års ålder börja-
de det att få lite av maten som det
öfriga husfolkst åt. Modren matade
barnet och tuggade samtidigt maten
åt det. Så förfors med barnet ända
tills det blev ett par år. Ett av
barnets vanligaste sjukdomar var engel-
ska sjukan, skivren, skövan. Ett av
barnmedlen var att barnet
skulle dricka mjölk ur en huvudskål
av en död. (Gådana kunde man hitta

på kyrkogården vid gräsöppningar. Ett
barnmedel var att barnet skulle sitta en
stund i en nyöppnad grav. Eljälkskor-
ven ären kallad "illskorven" var en be-
svärlig sjukdom och något att behandla
den med kände man ej till. Vid tand-
sprickningen gavs barnet något hårt att
tugga på. Vid stårsättan försökte
man läsa barnet hålla sig fört. När
barnet vaknade "håll man då ut det"
(satte det på mattkärlet.) Att någon äldre
person satt och vaggade barnet var
allmänt. Lysekanten fick också vaggas
och se till sin lillasyster eller
bror. Vaggvisor sjöngs också. En ly-
de så: "Nysa, nysa gullbarn, ~~det~~
i rumpan som en kran, har så många

faran, en i Skåne, en i Lund, tistusen i
Askersund, laja så dam knappt kunna
tala. "Förstnapp förkom ty här på orten
föran under 11900-talet. När barnet lags
in vaggan stack man händerna under
det och lyfte det på så sätt. Ogärna
lag man ut det nyada barnet, man hade
ej det kände "utsuften". När barnet
kunde gå ansågs det lämpligt att det
vistades ute. Efter halvårsåldern
brukade barnet kunna börja krupa
omkring på golvet. När barnet skulle
börja lära sig att gå användes en
"gångastol". Barnet borde inte lära
sig att gå för tidigt det kunde
då bli hjulbent. Smeknamnen var
lillen, lillan, batting, quell o dyligt.
Barnet skattes av modern, kanske alltbland

14

assisterad av mormor eller farfar. Fader
var i regel utambus med sitt arbete, var-
för han ej kunde så mycket delta i
omsorgerna om barnet. Kanske enicke-
as han ihop en vagg till en liten
att dra honom i. På utambäkten-
skapliga barn hölls aktian, den som tog
dem för det billigaste priset fick följa
upp dem. I vissa fall ackordas barnen
av kommunalordföranden ut i famil-
jer.

15) Teckningarna dölja fagna ut fantasien, sedan jag
hört berättas hur de såg ut.